

четвертого научно-методического семинара "Информационные технологии в учебном процессе"/ Под ред. Жалдака М.И., Захарченко И.Г., Макаровой И.О., Малоряна В.Л./ Южно-Украинский государственный педагогический университет им. К.Д. Ушинского, Одесса, 2003. – 192 с. – С. 91 – 93.

4. A Reappraisal of Instructional Television. ERIC Digest. Zugner, Lisa Crooks, ERIC Clearinghouse on Information Resources Syracuse NY, 1987-12-00, http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed294569.html

5. "Shift Happens: Online Education as a New Paradigm in Learning", Linda Harasim, Network Leader and CEO, TeleLearning Network of Centres of Excellence, Canada. 16th Annual Conference "Distance Learning 2000", News and Publications, TeleLearning-NCE, <http://www.telelearn.ca>

6. The TeleLearningoNCE 1998/99 Annual Report. The TeleLearningoNCE News and Publications <http://www.telelearn.ca>

7. Освітній нормал "Все про освіту". osvita.org.ua

Стаття надійшла до редакції 15.04.2009

УДК 378.016:744

Наталія Титова, викладач Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З КРЕСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються методологічні основи процесу оцінювання навчальних досягнень студентів та характеризується шляхи розвитку системи оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх учителів трудового навчання.

Ключові слова: оцінювання, навчальні досягнення, креслення.

Постановка проблеми. У сучасному світовому суспільстві якість освіти базується на моніторингу освітньої діяльності, що передбачає постійний, систематичний відбір дослідницькими методами (спостереження, експеримент, аналіз, синтез і контроль) інформації про навчально-виховний процес з метою визначення й реалізації оптимальних шляхів підвищення якості освіти. Першочергова увага в процесі моніторингу має бути зосереджена на проблемах розробки ключових підходів до створення сучасного інструментарію оцінювання навчальних досягнень студентів. Зокрема це стосується оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання.

Аналіз сучасного стану освіти у вищій школі вказує на те, що існують протиріччя між необхідністю готувати майбутніх спеціалістів в умовах нового типу соціокультурного розвитку й системою відношень, зокрема системою оцінювання навчальних досягнень студентів. Разом з тим, проблема професійної підготовки

вчителя трудового навчання досить багатоаспектна й багатогранна. Про це свідчить неабиякий інтерес вітчизняних та зарубіжних вчених (В. Буринський [2], А. Верхола [3], І. Голяд [4], О. Дзеджула [6], М. Козяр [7], Г. Райковська [8], В. Сидоренко [9], В. Чепок [10], Н. Щетина [11]) та ряд інших дослідників. Спираючись на вказані дослідження є всі підстави вважати, що проблема оцінювання навчальних досягнень з креслення студентів залишається досить актуальною й нагальною на сьогоднішній день.

Мета статті – проаналізувати загальні підходи до оцінювання навчальних досягнень студентів вищої школи та охарактеризувати шляхи розвитку системи оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх учителів трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Актуальність і доцільність проблеми зумовлена тим, що оцінювання навчальних досягнень студентів до сих пір базується на суб'єкт-об'єктних відносинах, що не дозволяє розвивати самостійність і відповідальність студентів у навчанні, внутрішню мотивацію діяльності й

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З КРЕСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

учіння, вміння планувати свій час, приймати самостійні рішення тощо.

Ефективність процесу оцінювання загалом залежить від рівня теоретичної підготовки викладача, а питання удосконалення його організації набувають ще більшої актуальності у зв'язку з впровадженням у навчальний процес нових технологій навчання. Сучасні технології навчання (зокрема, модульна) зорієнтовані на якісне засвоєння студентом знань, формування й закріплення яких відбувається під впливом систематичних обов'язкових перевірок якості їхнього засвоєння [6].

Аналізуючи сучасний передовий педагогічний досвід, переконаємося, що не тільки в теорії, але й на практиці визнається, що вміння відтворювати знання (дати правильну відповідь, викласти теорію, теорему, правило тощо) не може повною мірою відобразити всі особливості знань. Знання, які здобуваються в процесі навчання, і які необхідні для отримання високих оцінок, як правило, тривіальні й не мають сенсу ні для студентів, ні для викладачів [12, 68]. Разом з тим, процес оцінювання відповіді студента різними викладачами неминуче буде мати розбіжність, так як у кожного з викладача свій об'єкт оцінювання. Для одних викладачів – це фактично засвоєний студентом матеріал, для інших викладачів – це здатність застосовувати свої знання та уміння для вирішення практичних завдань, для третіх – це перенесення та трансформування знань тощо.

Виникає необхідність створення якісної, прозорої по критеріям системи оцінювання навчальних досягнень студентів. Адже, якщо студент розуміє, яким чином будуть оцінюватися його зусилля, він активізує свою навчальну діяльність, підвищується його мотивація до процесу навчання.

Отже, важливою умовою підвищення ефективності навчально-виховного процесу є систематичне використання педагогом об'єктивної інформації про перебіг та результати оцінювальної діяльності. Розглядаючи педагогічну оцінку як невід'ємний та багато аспектний компонент навчально-виховного процесу, дослідники звертають увагу на складність її використання в умовах сучасної вузівської практики. Пронизуючи всі етапи навчально-виховного процесу, оцінювання впливає як на діяльність студентів, так і на діяльність викладача. Виступаючи головним показником освітніх результатів студента, оцінка впливає на його самооцінку, що накладає безпосередній відбиток на формування особистості загалом і на фахову компетентність майбутнього вчителя. У

діяльності викладача оцінка виступає завершальним етапом контролю за результатами освіти. Водночас вона спонукає викладача постійно аналізувати якість знань та вмінь студентів, визначає ефективність процесу навчання й виховання, коригує методику викладання, форми та засоби.

На сучасному етапі розвитку суспільства мова графічних зображень набуває все більшого розповсюдження та застосування як універсальний засіб обміну інформацією в різноманітних сферах діяльності людини. Статус міжнародної й міжнаціональної, графічна мова здобула завдяки тому, що однаково зрозуміла всім людям незалежно від того, де вони проживають.

Креслення в умовах сучасної освіти є головним підґрунтям для викладу нового матеріалу з багатьох навчальних предметів. Курс креслення належить до тих складних предметів, які потрібно засвоїти за допомогою практичного виконання розрахунково-графічних робіт, графічних вправ і завдань. Креслення – це одна з тих дисциплін, яка потребує особливого підходу до її вивчення. Окрім знань основних правил, властивостей, понять, необхідно наявність просторової уяви та просторового мислення, які своєю чергою не можливо вивчити, запам'ятати – їх необхідно розвивати. Специфіка даного курсу диктує свої особливі вимоги в процесі оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх учителів трудового навчання.

Недооцінка залежності результатів підготовки студентів – майбутніх вчителів трудового навчання від рівня їх графічної грамотності та розвитку просторової уяви висуває необхідність пошуку нових підходів до вдосконалення їхньої професійної підготовки, зокрема за допомогою вдосконалення системи оцінювання навчальних досягнень з курсу креслення.

Зміст курсу креслення передбачає засвоєння великої кількості правил і нормативних положень, що визначають вимоги до виконання та оформлення креслень. Невеликий обсяг навчальних годин на предмет не дає можливості детально розглядати безпосередньо на заняттях кожне з цих правил та положень. Тому виникає об'єктивна потреба в самостійному опрацюванні студентами навчальної та довідкової літератури з креслення. Крім цього, не варто забувати, що переважна більшість студентів не вивчали креслення в школі. Відсутність початкових графічних знань та вмінь не дозволяє таким студентам активно включатись у вивчення вузівського курсу [2, 114 – 115]. Ці особливості лише підтверджують необхідність у пошуку

альтернативних підходів у процесі оцінювання навчальних досягнень студентів з креслення.

А.П. Верхола [3] розглядав дидактичні основи оптимізації процесу навчання. Дослідником було проведено ретельний аналіз проблем і визначення оптимального змісту навчальних дисциплін у ВНЗ на прикладі графічної підготовки студентів. Подальший розвиток, зазначає А.П. Верхола, і вдосконалення змісту освіти базується на системі дидактичних принципів, які відображають способи використання загальних положень навчання відповідно до цілей освіти.

О.М. Джеджула [6] досліджувала питання графічної підготовки студентів сільськогосподарського ВНЗ, зокрема, роль і місце графічної задачі в підготовці інженерів сільськогосподарського профілю.

М.М. Козяр [7] у своєму дослідженні розглядав методичне забезпечення графічної підготовки спеціаліста. На думку М.М. Козяра, саме відсутність єдиної системи методичного забезпечення навчального процесу, і є вирішальною проблемою в процесі графічної підготовки спеціаліста. Зокрема, відсутній єдиний підхід до складання методичних розробок; якість яких залежить від педагогічного досвіду роботи викладача; вони висвітлюють певні теми або розділи інженерної графіки й не відображають прив'язку матеріалу до певних спеціальностей; матеріал розробок у більшості випадків дублює матеріал навчальних посібників; у методичних розробках мало уваги приділено варіантності завдань для кожного студента групи, потоку.

Г.О. Райковська [8] досліджувала розвиток технічного мислення студентів у процесі вивчення креслення. Автором виявлено закономірність технічного мислення в процесі графічної діяльності, а саме: сполучення образного й понятійного мислення, оперування просторовими образами, вміння оперувати образами об'єктів і явищ, конкретність та змістовність, оперативна діяльність і творчість.

В.І. Чепок [10] досліджував дидактичні основи підготовки студентів до формування просторового мислення школярів.

І.С. Голіяд [4] розглядала проблему активізації навчальної діяльності студентів на заняттях з креслення засобами графічних завдань. Автором встановлено вплив засобів графічних завдань на заняттях з креслення на професійну підготовку майбутніх учителів трудового навчання.

При правильній організації навчально-виховного процесу оцінювання навчальних досягнень сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови студентів, систематизує їхні знання, своєчасно викриває

прахунки навчального процесу та служить їх запобіганню. Також сприяє демократизації навчального процесу, його інтенсифікації та диференціації навчання.

Основні завдання процесу оцінювання – виявлення рівня правильності, об'єму, глибини та дійсності засвоєних студентами знань, отримання інформації про характер пізнавальної діяльності, про рівень самостійності та активності студентів у навчальному процесі, встановлення ефективності методів, форм та способів їх навчання.

Загалом процес оцінювання навчальних досягнень з креслення охоплює в сукупності графічне виконання, знання правил креслення й стандартів ЕСКД, проєкційні вміння й геометричне мислення тощо. Це непросте завдання, розв'язок якого при відсутності чітких критеріїв оцінювання супроводжується здебільшого суб'єктивним підходом викладача. Графічна робота трудомістка, вимагає значних і тривалих зусиль. Не завжди якість виконання графічної роботи свідчить про старанність студента.

Не дивлячись на наявність чітко визначених державних стандартів на кресленні, приходимо до висновку, кожний з етапів оцінювання навчальних досягнень студентів має свою специфіку й призначення. Тобто, необхідно застосовувати диференційний підхід до оцінювання вправ тренувального або контрольного характеру.

Об'єктивність визначення якості навчальних досягнень забезпечується встановленням показників і критеріїв для процесу оцінювання. Критерій (від грецького – засіб судження) – мірило для визначення оцінки предмета, явища. В.П. Беспалько [1] під поняттям “критерій” розуміє об'єктивну кількісну міру засвоєння. Також враховуючи те, що оцінювання навчальних досягнень є значною мірою технічна робота, В.П. Беспалько справедливо вважає, що вона повинна бути доручена машині.

Усі ці особливості процесу оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх учителів трудового навчання можна врахувати, якщо спиратися на сучасний рівень інформаційних систем та технологій, що дозволяє створити такі програмні засоби, які зведуть до мінімуму всі зазначені проблеми [5, 42]. Можливо розробити структуру системи оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання, яка дозволить зберігати результати оцінювання кожного студента на будь-якому етапі її проходження.

Звичайно є ряд вимог, які необхідно виконати:
- структура системи повинна передбачати

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З КРЕСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

оцінювання знань студентів з усіх предметів, які вивчаються в семестрі;

- оцінювання знань по предмету може бути організований по темах, по розділах, по предмету в цілому;

- результати оцінювання повинні фіксуватися в базі оцінок студентів по темах, по розділах, по всьому предмету в цілому;

- система повинна допускати багаторазове звернення до оцінювання, при цьому в базі оцінок повинні бути зафіксовані десять останніх оцінок;

- необхідно уникати повторення сукупності питань при наступному тестуванні;

- система повинна бути налаштована на опрацювання тестів (завдань) різних форматів (завдання багатовибіркового типу, завдання на утворення логічних пар, завдання відновлення хронологічної й логічної послідовності, завдання відкритого типу, коли відповіддю є слово або число);

- система повинна допускати роботу в локальній мережі;

- система повинна мати модуль, який буде керувати розмежуванням доступу (це необхідно для захисту інформації від несанкціонованого доступу різного рівня);

- система повинна бути доступна для перегляду тестування: для студента, для викладача, для деканату.

Безумовно для максимальної об'єктивності оцінювання навчальних досягнень студентів з креслення перераховані вище форми оцінювання можуть бути використані лише в поєднанні з традиційними методиками оцінювання (абсолютно відмовитися від яких немає сенсу) – усними опитуваннями, письмовими відповідями на теоретичні питання, вирішенням графічних задач. Проте, тенденція до зростання ролі самостійної роботи студентів, спрощення процедури оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх учителів трудового навчання, широкого використання сучасних технологій (а саме інформаційних) є особливо актуальним і важливим на сьогоднішній день.

Висновки. Пошуки конструктивного вирішення суперечностей між педагогічними можливостями розвитку графічної підготовки студентів та обмеженими можливостями її реалізації в умовах традиційного підходу дали змогу дійти висновку про необхідність вдосконалення системи оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх учителів трудового навчання.

1. Беспалько В.П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний//Современная педагогика. – 1968. – №1. – С. 49 – 54.

2. Буринський В.М. Самостійна робота як засіб удосконалення графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання. – К.: "Перун". – 1999. – 127с.

3. Верхола А.П. Оптимизация процесса обучения в вузе. – К.: Вища шк., 1979. – 179 с.

4. Голяд І.С. Активізація навчальної діяльності студентів на заняттях з креслення засобами графічних завдань: дис. ...кандидата пед. наук.: 13.00.02 / Національний пед. ун-т. ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 2005. – 227 с.

5. Граніна Т.О., Кармазіна В.В. Інформаційні технології як засіб контролю знань// Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції "Актуальні проблеми теорії і методики навчання навчальних предметів". – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – С. 42 – 43.

6. Джулай Л.І. Система контролю знань і вмій з клінічних дисциплін студентів медичного коледжу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук.: 13.00.04 / Ужгородський держ. ун-т. Драгоманова. – Вінниця, 2005. – 20 с.

7. Козяр М.М. Методичне забезпечення графічної підготовки спеціаліста у вищому закладі освіти (на прикладі не машинобудівних спеціальностей): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук.: 13.00.02 / Національний пед. ун-т. ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 2000. – 20 с.

8. Райковська Г.О. Розвиток технічного мислення студентів у процесі вивчення креслення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук.: 13.00.02 / Національний пед. ун-т. ім. М.П. Драгоманова – Київ, 2003. – 20 с.

9. Сидоренко В.К. Інтеграція трудового навчання і креслення як засіб розвитку технічних здібностей школярів (дидактичний аспект): дис. ... доктора пед. наук. – К., 1995. – 435 с.

10. Чепок В.И. Дидактические основы подготовки студентов общетехнических факультетов педвузов к формированию пространственного мышления школьников. – дис. ...кандидата пед. наук. – К., 1988. – 212 с.

11. Щетина Н.П. Графічна діяльність як засіб розумового розвитку учнів VIII – IX класів на уроках креслення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук.: 13.00.02 / Національний пед. ун-т. ім. М.П. Драгоманова – Київ, 2001. – 22 с.

12. Чернявская А.П. Оценивание учебных достижений студентов вузов//Право и образование. – 2006. – №3. – С. 67 – 79.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2009